

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата юридичних наук, доцента Сокурєнко Олени Анатоліївни на дисертацію Андрухова Володимира Володимировича на тему: «Адміністративно-правові інструменти забезпечення продовольчої безпеки», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність вибору теми дослідження не викликає жодних сумнівів, адже впродовж розвитку будь-якої держави рівень забезпечення продовольчої безпеки виступає одним із ключових показників її стабільності, економічної спроможності та соціального благополуччя. Продовольча сфера не лише задовольняє базові потреби населення, а й виконує стратегічні функції, пов'язані з підтриманням внутрішньої стійкості держави, її економічної незалежності та здатності протидіяти кризовим викликам.

В українських реаліях, особливо після початку повномасштабної збройної агресії, продовольча безпека набула критичного значення, перетворившись із суто економічної категорії на один із фундаментальних елементів національної безпеки. Саме через ефективне функціонування продовольчого сектору забезпечується стабільне постачання харчових продуктів, підтримка соціальної рівноваги, функціонування економіки та задоволення потреб як цивільного населення, так і сектору безпеки й оборони. В умовах порушення виробничих і логістичних ланцюгів, руйнування інфраструктури та обмеженості ресурсів особливого значення набуває здатність держави оперативно реагувати на виклики та забезпечувати безперервність продовольчого забезпечення.

Таким чином, ефективна, збалансована та адаптована до сучасних загроз система забезпечення продовольчої безпеки є одним із визначальних чинників стійкості держави, її здатності до відновлення та подальшого розвитку. А отже, не викликає сумнівів, що дисертаційне дослідження Андрухова Володимира Володимировича на тему: «Адміністративно-правові інструменти забезпечення продовольчої безпеки» є актуальним та

своєчасним.

Про своєчасність та актуальність дослідження свідчить також те, що його виконано відповідно до Стратегії людського розвитку, затвердженої Указом Президента України від 2 лютого 2021 року № 225/2021; Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695; Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 липня 2024 року № 684-р; Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 р. № 1163-р. Робота підготовлена відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права на тему «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

У представленому на захист дослідженні В.В. Андрухова простежується комплексний і системний підхід до розкриття обраної проблематики, що забезпечило належний рівень наукових узагальнень. Мета роботи визначена коректно та полягає у з'ясуванні сутності й особливостей адміністративно-правових інструментів забезпечення продовольчої безпеки з подальшим формулюванням обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення адміністративного законодавства у цій сфері (с.19). Об'єкт і предмет дослідження сформульовано відповідно до встановлених вимог, зокрема, об'єктом виступають суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації відповідних інструментів, тоді як предметом є власне адміністративно-правові інструменти забезпечення продовольчої безпеки (с.20).

Важливо відзначити, що автор спирався на широку та різнопланову методологічну базу. У роботі використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи пізнання (с.20–21), що забезпечило глибину та об'єктивність дослідження. Науково виважений підхід підтверджується також залученням напрацювань учених у галузях конституційного, адміністративного, аграрного, екологічного, господарського та фінансового права, а також міждисциплінарних знань із теорії держави і права, соціології,

психології та філософії. Це підтверджується змістовним списком використаних джерел, який налічує 194 найменування.

Аналіз змісту дисертації свідчить про високий теоретичний і методологічний рівень опрацювання поставлених завдань. Робота характеризується чіткою теоретичною спрямованістю: автором вдало сформульовано дефініції, розроблено класифікації та визначено критерії, що дало змогу обґрунтовано висловити власну позицію щодо низки дискусійних питань у сфері забезпечення продовольчої безпеки.

Окремо слід наголосити на науковій новизні отриманих результатів, яка полягає в тому, що дослідження є однією з перших спроб у сучасних умовах комплексно осмислити адміністративно-правові інструменти забезпечення продовольчої безпеки та запропонувати шляхи вдосконалення відповідного законодавства. У межах роботи сформульовано низку нових наукових положень і висновків, що мають як теоретичне, так і практичне значення.

Серед ключових результатів, які найбільш яскраво відображають наукову новизну, теоретичну та практичну значущість дисертації, особливої уваги заслуговує те, що у дисертаційному дослідженні вперше здійснено комплексне наукове осмислення окремих ключових категорій та підходів у сфері адміністративно-правового забезпечення продовольчої безпеки. Зокрема, автором запропоновано власне розуміння національних стандартів адміністративно-правового регулювання продовольчого ринку як системи нормативно закріплених принципів, правил і вимог, які визначають організацію публічного управління, регулювання діяльності суб'єктів ринку та формування державної продовольчої політики. Водночас розроблено комплексний підхід до класифікації державного контролю та нагляду, який враховує різні критерії – від об'єкта і стадій харчового ланцюга до функціонального призначення, юридичної форми, рівня здійснення та ступеня ризик-орієнтованості, що дозволяє системно охарактеризувати цей інструмент як один із базових механізмів забезпечення продовольчої безпеки.

Подальшого розвитку набули підходи до визначення сутності адміністративно-правових інструментів забезпечення продовольчої безпеки,

які розглядаються як сукупність правових форм і методів діяльності уповноважених суб'єктів, спрямованих на досягнення належного рівня продовольчої стабільності. Також удосконалено класифікацію державної підтримки агропромислового комплексу, що охоплює бюджетні, фінансові, інвестиційні механізми та міжнародну допомогу. Значну увагу приділено обґрунтуванню ролі цифрових інструментів, які здатні підвищити ефективність контролю, мінімізувати корупційні ризики, забезпечити прозорість управлінських процесів, оперативність реагування та відстежуваність продукції на всіх етапах її обігу.

Окремо узагальнено характерні ознаки продовольчої безпеки як комплексного явища, що має нормативне закріплення, відображає рівень захищеності державних і суспільних інтересів та виступає важливим чинником сталого розвитку. Уточнено також зміст національних стандартів регулювання продовольчого ринку, які охоплюють конституційні засади, напрями державної аграрної політики, вимоги до безпечності продукції та механізми формування продовольчих резервів.

Крім того, у дослідженні отримали подальший розвиток наукові підходи до визначення суб'єктного складу забезпечення продовольчої безпеки, зокрема обґрунтовано доцільність виокремлення правоохоронних органів як специфічної групи суб'єктів, функція яких полягає у протидії правопорушенням у цій сфері. Уточнено зміст дозвільних процедур як системи регламентованих дій щодо інспектування операторів ринку та надання права на здійснення відповідної діяльності. Розвинуто положення про комплексний і міжгалузевий характер контрольних повноважень уповноваженого органу, що охоплюють усі етапи харчового ланцюга відповідно до сучасних міжнародних стандартів (с.22–26).

Варто акцентувати увагу на висновках сформульованих за результатами наукового дослідження.

У висновках дисертаційного дослідження здійснено узагальнення теоретичних і прикладних результатів, спрямованих на вирішення наукового завдання щодо з'ясування сутності та особливостей адміністративно-правових інструментів забезпечення продовольчої безпеки, а також

формування обґрунтованих пропозицій із вдосконалення відповідного законодавства. Проведений аналіз дозволив автору сформулювати цілісне бачення продовольчої безпеки як комплексного правового явища, що поєднує елементи державної політики, національної безпеки та адміністративно-правового регулювання.

Послідовно розкрито зміст продовольчої безпеки як законодавчо гарантованого стану захищеності суспільних і державних інтересів, що забезпечує доступність харчових продуктів і належний рівень їх споживання. Автор акцентує увагу на тому, що продовольча безпека є одним із ключових пріоритетів державної діяльності, тісно пов'язана з аграрною політикою, розвитком сільських територій та загальною системою національної безпеки, а її забезпечення супроводжується формуванням широкого кола адміністративно-правових відносин (с.202).

Значну увагу приділено характеристиці суб'єктного складу у цій сфері, який охоплює як органи вищого державного управління, так і центральні органи виконавчої влади, спеціалізовані контрольні інституції та окремі правоохоронні органи. Такий підхід дозволяє розкрити багаторівневу структуру публічного управління продовольчою безпекою та підкреслити її комплексний характер (с.202–203).

Окремо проаналізовано сучасний стан адміністративно-правового регулювання продовольчого ринку, який базується на поєднанні національних і міжнародних стандартів. Водночас автор звертає увагу на наявні проблеми їх узгодженості, зокрема формальний характер імплементації міжнародних норм, що обмежує їх реальний вплив на практику правозастосування. Це обумовлює необхідність подальшого вдосконалення законодавства з метою забезпечення його відповідності міжнародним вимогам (с.203).

У висновках розкрито сутність ключових адміністративно-правових інструментів, зокрема стратегічного планування, дозвільних і реєстраційних процедур, державної підтримки агропромислового комплексу, а також процедур моніторингу та оцінки ризиків. Автор обґрунтовує, що ці інструменти є взаємопов'язаними елементами єдиної системи, спрямованої

на забезпечення стабільного функціонування продовольчого ринку та захист інтересів населення (с.204).

Важливе місце займає аналіз державного контролю та нагляду, який розглядається як комплексна система механізмів забезпечення якості та безпечності харчових продуктів. При цьому відзначено наявність проблем, пов'язаних із розгалуженістю контрольних функцій, недостатньою координацією між органами, а також потребою у подальшій цифровізації та впровадженні ризик-орієнтованих підходів (с.205–206).

Значний акцент зроблено на перспективах цифровізації адміністративних інструментів, яка розглядається як необхідна умова підвищення ефективності державного контролю, забезпечення прозорості та зниження корупційних ризиків. Запропоновано напрями розвитку цифрової інфраструктури, впровадження сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту, а також удосконалення нормативного регулювання у цій сфері (с.206–207).

У підсумку автор обґрунтовує необхідність формування інноваційної моделі адміністративно-правового захисту внутрішнього продовольчого ринку, яка має враховувати умови воєнного та поствоєнного періоду. Така модель передбачає вдосконалення стратегічного планування, диференційований підхід до регулювання, імплементацію європейських стандартів із урахуванням національних особливостей, розвиток публічно-приватного партнерства та застосування ризик-орієнтованих механізмів. У сукупності це формує комплексне бачення подальшого розвитку системи забезпечення продовольчої безпеки в Україні (с.207).

У дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення та висновки.

Однак, як і при дослідженні будь-якої складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрями подальшої розробки даної проблеми. Зокрема:

1. Спірним є підхід до узагальнення національних стандартів

адміністративно-правового регулювання продовольчого ринку (с.25), адже запропонований підхід має надто узагальнений і певною мірою змішаний характер, поєднуючи різнорівневі правові явища — від конституційних принципів до галузевих норм і спеціальних механізмів регулювання. Така конструкція ускладнює чітке розмежування власне «стандартів» як уніфікованих нормативних орієнтирів від ширшого масиву правових засад і інструментів державної політики. Крім того, не зовсім зрозумілими залишаються критерії віднесення окремих елементів до категорії національних стандартів, а також їх співвідношення з міжнародними стандартами у відповідній сфері. Доцільним було б більш чітко структурувати зазначену систему, виокремивши рівні регулювання та визначивши ознаки, за якими ті чи інші норми можуть розглядатися саме як стандарти адміністративно-правового регулювання продовольчого ринку.

2. Є в мене певні зауваження до загальної структури роботи, яка хоча і є логічно побудованою, проте, в роботі недостатньо акцентовано увагу на процедурних аспектах взаємодії суб'єктів забезпечення продовольчої безпеки, зокрема міжвідомчої координації та публічно-приватного партнерства. Не виокремлено також питання кадрового та інституційного забезпечення відповідної сфери, що безпосередньо впливає на ефективність реалізації адміністративно-правових інструментів. Окремо варто зазначити, що в плані не має окремого самостійного аналізу ризиків і загроз продовольчій безпеці як вихідної передумови формування інструментарію її забезпечення, а також механізмів імплементації міжнародних стандартів на практичному рівні.

3. Аналізуючи у підрозділі 1.1 поняття та зміст продовольчої безпеки як об'єкта адміністративно-правового регулювання, автор занадто захопився аналізом термінів «безпека» та «продовольча безпека» (с.28–36), натомість проблематика адміністративно-правового регулювання забезпечення продовольчої безпеки розглядається досить поверхнево.

4. Робота містить окремі неточності у викладенні матеріалу, що потребують уточнення. Зокрема, на сторінці 98 дисертації здобувач відносить реєстраційні та дозвільні процедури до адміністративно-правових

інструментів у системі контролю за якістю та безпечністю харчових продуктів. Такий підхід видається дискусійним, оскільки зазначені процедури за своєю правовою природою є самостійними елементами адміністративно-правового механізму, спрямованими на допуск суб'єктів до здійснення діяльності, тоді як контроль і нагляд мають іншу функціональну спрямованість – перевірку дотримання встановлених вимог. Більше того, у структурі самої дисертації державний контроль і нагляд обґрунтовано виокремлено як окрему складову забезпечення продовольчої безпеки (підрозділ 2.5), що свідчить про певну внутрішню неузгодженість у підходах автора. У зв'язку з цим доцільним було б чіткіше розмежувати зазначені інструменти та визначити їх місце в системі адміністративно-правового забезпечення продовольчої безпеки.

5. В роботі такого рівня хотілось би бачити акти впровадження результатів дослідження в наукову та практичну діяльність, а також більш конкретні пропозиції щодо внесення змін до законодавства у вигляді відповідних проєктів нормативно-правових актів.

Разом із тим, зазначені зауваження, переважно, мають дискусійний характер і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані у науково-дослідній роботі; правотворчості; освітньому процесі та практичній діяльності.

Основні результати дисертаційного дослідження викладено у 5 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, та 3 тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог. Ознак порушень вимог академічної доброчесності в роботі не виявлено.

Викладене дозволяє зробити висновок, що дисертація **«Адміністративно-правові інструменти забезпечення продовольчої безпеки»** є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке полягало в тому, щоб з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правових

інструментів забезпечення продовольчої безпеки, на основі чого надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства у цій сфері. Таким чином, за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів, дисертація повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Андрухов Володимир Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доцент кафедри

галузевого права та правоохоронної діяльності

Центральноукраїнського державного

університету імені В. Винниченка,

кандидат юридичних наук, доцент

Олена СОКУРЕНКО

Підпис Олени СОКУРЕНКО засвідчую

Ректор Центральноукраїнського державного

університету імені В. Винниченка,

доктор юридичних наук, професор

Євген СОБОЛЬ